

Estlandssvenskarnas V sång- och dansfest

FRÅN NÄR OCH FJÄRRAN

Estlandssvenskarnas V sång- och dansfest äger rum 6 juli 2024 i Hapsals biskopsborg.

Festen binds samman av temat *från när och fjärran*, som kommer till uttryck i programmet, vars delar utförs av körsångare, folkdansare och talharpspelare. Programmets delar *från när* utgörs av sånger och danser ur den äldre estlandssvenska musiktraditionen och lokalt skapade sånger, körarrangemang och danskoreografier. Delarna från fjärran utgörs av omtyckta sånger ur de estniska, svenska och finlandssvenska körrepertoarerna. Den folkliga koralmelodin till *Den blomstertid nu kommer* överskrider gränsen mellan när och fjärran, eftersom melodin sjungits i Gammalsvenskby i Ukraina, 175 mil från Biskopsborgen i Hapsal, och bär spår av tidigare perioder i kulturgemenskapens historia som Dagö-svenskar före 1781.

Utgående från temat har specialprogrammet *Visbokssviten Från när och fjärran* skapats. Sviten består av sånger som var populära bland unga estlandssvenskar och fördes in för hand i visböcker från mitten av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet. De utvalda sångerna tar oss med från den förmoderna till den moderna eran och visar hur estlandssvenskarna lärde känna omgivande kulturer och språk. Visorna ackompanjeras av en grupp musiker och sjungs av visbokskören. Vi välkomnar alla intresserade medlemmar ur medverkande körer, folkdansare, talharpspelare och enskilda sångare att delta i visbokskören. Sång- och dansfestens genrep äger rum i Hapsal 5 juli.

Sång- och dansfestens **föranmälan** för körer, folkdansgrupper, talharpspelare och enskilda sångare är öppen **20 maj – 20 juni**. Med enskilda sångare menas sångare som inte ingår i någon av de medverkande körerna men vill delta i visbokskören. Meddela intresse för medverkan till jana@eestirootslane.ee.

Från och med 1 september är det möjligt att beställa körnoter, dansbeskrivningar, talharpsnoter och visbokssvitens *Från när och fjärran* inlärningsmaterial.

Estlandssvenskarnas V sång- och dansfests arrangörsgrupp:

Konstnärlig ledare	Sofia Joons Gylling, sofajoons@hotmail.com
Projektledare	Jana Stahl, jsstahl@gmail.com
Huvuddirigent	Endrik Üksvärav
Dansfestens regissör	Sille Kapper-Tiisler
Dansfestens regissörsassistent	Kristiina Siig
Talharpskörens ledare	Liisa Koemets-Bastida
Ansvarig för festplatsen	Ülo Kalm

ALLSÅNGER

Mu isamaa / Vårt land (estniska och svenska)

Johann Voldemar Jannsen & Johan Ludvig Runeberg / Fredrik Pacius

Du gamla du fria (svenska)

Richard Dybeck / svensk folkmelodi

Modersmålets sång (svenska)

Johan Fridolf Hagfors

KÖRPROGRAM

Huvuddirigent: Endrik Üksvärav

Från när...

Aiboland (estniska, svenska)

Toivo Tomingas

Eestirootsi rahvalik koraal (estniska eller svenska, exakt vilken koral det blir är
ännu oklart.)

Folklig koralmelodi från svenskbygden / arr. Cyrillus Kreek

Meri laulab (estniska)

Silvi-Astrid Mickelin / Sirje Kaasik

Eestirootsi rahvalikud laulud naiskooridele (estlandssvensk dialekt, estniska)

Folkliga visor från Ormsö / Sirje Kaasik

Mu isamaa on minu arm (estniska)

Lydia Koidula / Gustav Ernesaks

... och fjärran

Den blomstertid nu kommer / Suvekoraal (svenska och estniska)

Israel Kolmodin, översättning M. Talvet / Folklig koralmelodi efter Katarina Utas,
Gammalsvenskby / arr. Sirje Kaasik

Klinga mina klockor (svenska)

Björn Ulvaeus / Benny Andersson

Morgonen ljusnar (svenska)

Jonatan Reuter / folkmelodi från Borgåtrakten

Suvepäeva palve / En sommardag i Kangasala (estniska och svenska)

VISBOKSKÖREN

Idé och projektledare: Sofia Joons Gylling

Visbokskören samlar sångare ur medverkande körer, folkdansgrupper, talharpskören och enskilda sångare från när och fjärran.

Visbokssviten *Från när och fjärran*

Visbokssviten innehåller 14 sånger som varit spridda och populära bland svenskspråkiga i Estland från mitten av 1800-talet till mitten av 1900-talet. Estlandssvenskarnas handskrivna visböcker innehåller mycket sällan visor på dialekt och folkliga visor. I stället kan man säga att visböckerna innehåller repertoarer för framtiden, visor och sånger som visboksskaparen *skulle vilja* kunna, och inte visor och sånger hen redan kan.

Visböckerna skapades mestadels av ungdomar. Genom deras innehåll är det möjligt att följa hur visboksskaparen inte bara samlar visor, utan också skapar och utvidgar sin livsvärld. Visböckerna presenterar de unga visboksskaparnas perspektiv på ett spännande, direkt och avskalat sätt. Vi får en möjlighet att betrakta världen med deras ögon.

Världen utanför svenskbygden i Estland kommer med tiden allt närmare och de två smälter slutligen nästintill samman. I ett samtal med Maria Gilbert, född och uppvuxen på Ormsö, frågade Sofia om den svenska kulturen var snarare främmande eller välbekant för henne då hon anlände i Sverige 1944. Maria funderade lite innan hon svarade *"... sångligt var vi i takt med Sverige, men när det gällde annat var det mycket som var efter"*.

Sviten är uppbyggd kronologiskt och börjar med visan *Ja sir på din auar*. Texten handlar om olycklig kärlek och är på blandspråk – delar är på rikssvenska och delar på dialekt. Texten hade samlats in och publicerades av Carl Russwurm redan vid mitten av 1800-talet. Därefter rör vi oss framåt i tiden tillsammans med visböckerna. Till en början på svenska och från och med 1920-talet även på estniska. I en visbok skapad på Nargö finns på en sida den ytterst tragiska och spännande visan *Wangi laul* (Fångens visa) och på nästkommande sida visan *O varför bad du om mitt unga hjärta?* som var allmänt spridd i Sverige och bland finlandssvenskar. *Noorus on ilus aeg* (Härlig är ungdomen) sjöngs på 1920-talet av elever vid folkhögskolan i Birkas på Nuckö samtidigt som sånglekar från Sverige och Svenskfinland spreds. Vid samma tid skapade bygdeskalden Mats Ekman i Rickul visor på dialekt om sin hembygds kultur och tankar som tänktes när den estniska republiken bara var ett par år gammal.

*Nö sjong ve så fri jussom föla e skoen
Nö ära änt hos-herre hegre än bon
Från trälldomen ära ve åtor nö fri
Å hopas å glädjas åt än ljusan ti!*

*Nu sjunger vi så fria som fågeln i skogen
Nu är inte baronen högre än bonden
Från trälldomen är vi nu åter fria
Och hoppas och glädjas åt en ljus tid!*

Med den nya tiden kom även grammofon och radio och schlagers började ersätta tidigare spridda visor. En visbok som skapats av en gymnast vid svenska gymnasiet i Hapsal under andra världskriget är full av schlagers som *På Capri*, som sjöngs både på svenska och estniska. En del av krigsårens visor var på engelska, som till exempel *Booms a Daisy*.

Slutet av andra världskriget innebar att den estlandssvenska gruppen splittras och fortsätter sina liv både väster och öster om Östersjön. Under flera decennier kunde bara minnen av tiden före kriget och hemlängtan hålla samman gruppen. Detta illustrerar den sista visan, *Där som sädesfältet böjer sig för vinden – Seal kus rukkiväli legendikul heljub*, som även har en vers på Runö-mål, runska.

- Vissviten *Från när och fjärran* sjungs med kompmusiker. Den som önskar får skapa och sjunga stämmor.
- Sångerna är på svenska och estiska. En sång är på engelska. Visbokskörens sångare får välja om de vill sjunga på alla språk eller bara sitt modersmål.
- Inlärningsmaterial kommer finnas på www.eestirootslane.ee (Kulturarv --> Sång- och dansfester) i september och under hösten kommer visorna även inlärningsfiler spelas in.

FOLKDANSARE

Dansfestens regissör och regissörsassistent: Sille Kapper-Tiisler och Kristiina Siig

Kända traditionella danser från svenskbygden i Estland och det estniska fastlandet samt nyskapade danser.

TALHARPSKÖR

Talharpskörens ledare: Liisa Koemets-Bastida

Talharpslåtar från Ormsö

- Tanzmusik auf der Talharpa, Russwurm 1855/2015: 750
- Brulaikin i moll och dur, Otto Andersson 1903-04, nr 72 i Nieminiens bok Juhikko
- Låt efter Renquist, Otto Andersson 1903-04, Nieminen nr 69

Laikar från Ormsö

- Laikar efter Renqvisti och Ahlström, Otto Andersson 1903-04, Nieminen nr 67, 79, 61

Talharpspelarna träffas under ledning av Liisa Koemets-Bastida i Aibolands Museum i Hapsal i september, november, januari, mars, maj och i juni strax före sång- och dansfesten för att lära sig repertoaren och öva på att spela tillsammans. Noter skickas ut till intresserade i september.